

Colaborarea școală – familie în contextul pandemiei și dezvoltarea gândirii științifice la elevi

School - family collaboration in the context of the pandemic situation and the development of students' scientific thinking

SIMCENCO Irina, doctor, lector universitar
Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău

SIMCENCO Irina, doctor, university lecturer
„Ion Creanga” State Pedagogical University of Chisinau

E-mail: simcenco.irina@upsc.md

ORCIDiD: 0000-0001-5421-7502

DOI: [10.46728/c.18-06-2021.p243-248](https://doi.org/10.46728/c.18-06-2021.p243-248)

CZU: 27.018.265

Rezumat: În contextul pandemiei de Covid -19 procesul pedagogic online a devenit o necesitate ce oferă oportunități atât școlii cât și familiei, dar și multe incertitudini, provocări. Rolul părintelui ca partener al cadrului didactic, este unul extrem de important în vederea adaptării elevului la noile cerințe. În cadrul învățării de la distanță se pune accent pe dezvoltarea competențelor digitale la elevi, dezvoltarea abilităților de muncă independentă și în grup. Consolidarea parteneriatului școală-familie trebuie să se axeze pe comunicare sistematică, susținere reciprocă și ajutor, feedback constructiv, implicare materială și financiară și suport emoțional.

Cuvinte-cheie: colaborare, școală, familie, elevi, pandemie, învățare online, platforme educaționale.

Abstract: In the context of the Covid-19, the online pedagogical process has become a necessity that offers opportunities to school and family, in the same time, but also many uncertainties, challenges. The role of the parent, as a partner of the teacher, is very important in order to adapt the student to the new requirements. Distance learning emphasizes the development of digital skills in students, the development of self-employment skills. Strengthening the school-family partnership must focus on systematic communication, mutual support and help, constructive feedback, material and financial involvement and emotional support.

Keywords: collaboration, school, family, students, pandemic, online learning, educational platforms

Criza provocată de pandemia de COVID-19 a avut un impact fără precedent asupra întregii societăți. Închiderea școlilor a afectat cadrele manageriale, pedagogii și toți elevii încadrați în sistemul de învățământ. Învățarea la distanță prin intermediul internetului, televiziunii, telefoanelor și altor tehnologii moderne a reușit doar parțial să înlocuiască învățarea ce se desfășura în mediul formal.

Școala, cu toți factorii implicați: elevi, profesori, autorități și părinți, au încercat și continuă să se adapteze la noua realitate, cea a distanțării sociale, în care procesul educațional trebuie să continue în mediul online.

Învățarea la distanță/online este definită ca educația și instruirea oferită elevilor de la distanță, fără contactul obișnuit față în față cu un profesor în clasă. Învățarea online este de obicei înțeleasă ca educație care are loc pe internet. Scopul școlii online este sporirea eficienței procesului de învățare în școli prin oferirea de informații ce vin în sprijinul sau completarea celor predate la clase, punerea la dispoziția profesorilor a unor modalități moderne de predare și

evaluare, încurajarea comunicării pe teme didactice prin intermediul forumului. Printre cele mai importante și utile forme de realizare pot fi: lecții virtuale, referate online, jocuri, download gratuit a unor prezentări didactice multimedia și diverse programe cu conținut educațional [1; 2; 6]. *Învățarea online* folosește o serie de formate, combinând adesea tehnologii bazate pe accesul la internet și aplicații de tehnologie educațională care pot fi utilizate offline.

Învățarea mixtă / *blended learning* îmbină mai multe modalități, inclusiv predarea și învățarea elevilor față în față, utilizarea aplicațiilor de tehnologie educațională și interacțiunile elevilor cu învățarea online. În acest caz, aplicațiile de tehnologie educațională și învățarea online sunt câteva dintre strategiile de predare care îi pot sprijini pe elevi să își atingă obiectivele de învățare. Învățarea mixtă poate include și învățarea la distanță [2; 7]. Deci, trecerea de la formula față în față la modalitatea online de organizare și realizare a educației și instruirii a presupus o pliere pe cerințele impuse de urgență, dar reprezintă și o *cotitură* didactică și de paradigmă educațională. Educația online a creat oportunități de cercetare, descoperire și angajament, dar, în același timp, a deschis o dispută în ideile tradiționale de pedagogie, dezvoltare intelectuală și memorie și pentru distincția între informații și cunoștințe.

În contextul **învățării online**, literatura de specialitate [1; 2; 3; 6; 7] aduce în prim plan conceptul de *e-pregătire*, care se referă la atât la *e-pregătirea organizației școlare* pentru a putea implementa învățarea de tip online (proces de învățământ clar organizat și reglementat), la ***e-pregătirea elevilor/studentilor*** care trebuie să dețină abilitățile de utilizare a computerului și a accesării internetului, precum și abilități pentru utilizarea resurselor online, să demonstreze capacități de autonomie în învățare și de autoevaluare, abilități de organizare și de management al învățării, să dispună de interes și motivație pentru învățare, de abilități de a comunica cu grupul, să manifeste responsabilitate, spontaneitate și promptitudine în rezolvarea sarcinilor, dar și la *e-pregătirea profesorului*, care trebuie să demonstreze experiență relevantă în utilizarea TIC în procesul didactic, cunoștințe și abilități pentru manipularea hardware-ului și a software-ului, abilități de selectare critică a resurselor educaționale, adaptarea stilului de predare la noul mediu de învățare, manifestarea de atitudini pozitive față de tehnologie. *E-pregătirea* pentru mediul educațional de tip online determină efecte pozitive în planul performanțelor școlare/academice, se asociază cu creșterea satisfacției pentru activitatea de învățare, cu implicarea și cu trăirea stării de bine. În caz contrar, efectele sunt negative, fiind identificate atât în planul scăderii performanțelor în învățare (neînțelegerii sarcinilor de învățare, feedback întârziat din partea profesorului etc.), în plan comportamental prin neimplicare în activitate, scăderea gradului de motivație pentru învățare, scăderea capacității de concentrare a atenției, și mai ales în plan emoțional, prin manifestarea nervozității datorate scăderii controlului și a lipsei interacțiunii directe cu profesorul/colegii. Toate acestea se reflectă în plan psihologic prin creșterea nivelului de frustrare și a nivelului de stres , ceea ce poate conduce la creșterea gradului de agresivitate și la apariția sindromului de burnout [7].

O sursă importantă și necesară pentru instituțiile de învățământ și pentru familie au constituit platformele educaționale existente, dar și instrumentele digitale pentru asigurarea învățământului online, managementul timpului și a resurselor pentru elevi în condiții de criză.

În lipsa tehnologiilor necesare, fără abilități și competențe digitale ale profesorilor, fără acces gratuit la platforme online, cu resurse didactice digitale și multimedia precare, cadrele didactice au fost nevoite să identifice rapid soluții pentru a asigura tuturor copiilor acces la o educație de calitate. Școala online presupune o reorganizare completă a modului în care se abordează procesul didactic, pornind de la metode și tehnici de predare, procedee de lucru, dozajul diferit al timpului și terminând cu materialele și mijloacele didactice utilizate. Monitorizarea învățării se realizează într-un alt mod, uneori foarte greu atât pentru profesori cât și pentru elevi. Lipsa unui dialog autentic cu clasa, imposibilitatea urmăririi modului în care elevii își iau notițe, dificila administrare a probelor de evaluare reprezintă aspecte care trebuie regândite și îmbunătățite [5].

Un studiu important este cel dezvoltat între American Institutes for Research și Universitatea din Chicago, Consortium on School Research, care au efectuat o comparație între clasele online și cele desfășurate tradițional. Cercetarea lor a reliefat faptul că orele online nu sunt la fel de eficiente ca și orele cu prezența fizică pentru majoritatea elevilor. Totodată, s-a constatat că cursurile online au nevoie de un curriculum puternic și de practici pedagogice consistente. Profesorii trebuie să înțeleagă ce știu elevii și cum ar putea să-i ajute să învețe o lecție nouă [6].

Alte cercetări arată că, în medie, elevii rețin cu 25-60% mai multă informație atunci când învață online, comparativ cu doar 8 - 10% într-o clasă tradițională. Învățarea electronică necesită 40-60% mai puțin timp pentru a învăța decât într-un cadru tradițional de clasă, deoarece elevii pot învăța în ritmul lor propriu, mergând înapoi și recitind, sărind sau accelerând conceptele după cum aleg. Ceea ce diferă în cadrul mediului online este că elevii pot avea mai multe distrageri și mai puține supravegheri, fapt ce le poate reduce motivația [1].

Pe marginea celor expuse se pot remarca și valențe benefice pe care le are internetul în actul de predare-învățare-evaluare, necesitatea accesului la informație, adaptarea rapidă la nou. Chiar dacă deseori elevii asociază internetul cu un veritabil profesor, calculatorul nu va înlocui niciodată total acțiunea profesorului, rolul acestuia fiind mai mult decât constructiv. Interacțiunea lor cu informațiile îi ajută foarte mult să se dezvolte în cariera lor de elevi.

Avantajele care susțin tehnologia în procesul de învățare sunt: o mai bună înțelegere a informațiilor, prin oferirea de exemple, video, demonstrații; lecțiile sunt mai interesante dacă vin împreună cu instrumente și acțiuni care le plac elevilor (tablete, laptopuri, smartphones), elevii sunt mai atenți la un video sau o prezentare dinamică decât la discursul pedagogului; tehnologia permite elevilor să învețe în ritmul lor; tehnologia îl ajută pe profesor să își pregătească mai rapid lecția și să aibă mai mult timp pentru a se conecta cu elevii; tehnologia asigură managementul timpului; crează posibilitatea de a accesa mai multe surse de informare, experiențe și contexte diferite; elevii nu se plictisesc, sunt mereu în căutare, trebuie să dea click, să filtreze informații [2].

Tehnologia susține procesul de învățare, stimulează gândirea logică și permite accesul facil la resurse și opinii diferite. Se resimte o schimbare radicală a sistemului educațional, pentru a-i face pe educabili să fie mai conștienți, mai flexibili și mai bine pregătiți pentru viața de mâine. Schimbarea trebuie să includă implicarea mai largă a părinților, a membrilor comunității, în calitate de parteneri activi ai cadrelor didactice, în educația tinerei generații [6].

Rolul părintelui ca partener al cadrului didactic, în situația pandemică și mutării școlii în noul sistem, este unul extrem de important. Părintele este unul dintre factorii care trebuie să gestioneze activitatea de acasă și să se asigure atât de funcționarea fizică a sistemului informatic, de frecventarea cursurilor de către elev, cât și de motivarea și implicarea acestuia în actul de învățare. De asemenea, părintele deține *rolul de suport emoțional* pentru stările specifice acestei perioade restrictive. Trebuie să empatizeze cu copilul, să discute cu el, oferind multe explicații despre situația actuală și să susțină procesul instructiv-educativ, chiar și în aceste condiții dificile [4; 5].

Comunicarea școlii cu familia este esențială pentru construirea de parteneriate reale, eficiente. Acest parteneriat constituie fundamentul pentru toate celelalte forme de implicare a familiei în educație. Implicarea familiei în viața școlii este condiționată de gradul de interes al familiei față de școală. Cu cât școala reprezintă o valoare a familiei, cu atât gradul de implicare al familiei este mai mare. Se constată că acei copii care sunt sprijiniți de părinți, care au în familie atitudini pro-școală adecvate, obțin performanțe școlare ridicate și au un grad de aspirație înalt față de nivelul de școlarizare pe care doresc să-l atingă. Prin intermediul învățării online, părinții au posibilitatea monitorizării activității copilului, au posibilitatea de a consulta în orice moment rezultatele activității copilului, de a depista eventualele probleme, de a comunica rapid și eficient cu cadrul didactic [4].

Cercetătorul, J. Epstein [apud 4], a identificat șase factori în funcție de care poate fi analizată implicarea părinților în educația copiilor:

- ✓ Sprijinul pe care îl primesc părinții pentru a-și construi un mediu familial propice (instruirea prin diferite programe de educație parentală);
- ✓ Comunicarea cu școala (participarea la diferite ședințe, discuții, întâlniri cu părinții);
- ✓ Participarea în diferite programe de voluntariat (implicarea în diferite programe de suport pentru elevi, cadre didactice, părinți);
- ✓ Învățarea acasă (posibilitatea de a acorda suport copiilor la realizarea temelor pentru acasă);
- ✓ Luarea deciziilor (implicarea părinților prin organele colective ale școlii în deciziile școlare);
- ✓ Colaborarea cu comunitatea (informarea părinților despre activitățile organizate în comunitate, atragerea persoanelor de resursă din comunitate la activitățile școlii).

În această perioadă de mare incertitudine, mulți părinți sunt îngrijorați de realizarea procesului de învățare la distanță, astfel că colaborarea cu școala și profesorii s-a intensificat. O comunicare bine stabilită între școală și părinți va asigura eficiența învățării la distanță. Colaborarea familiei cu școala s-a axat pe următoarele aspecte:

- părinții și reprezentanții legali monitorizează zilnic, conform agendei elevului, temele pentru acasă;
- membrii familiei colaborează cu cadrelor didactice pentru a acorda suportul necesar elevului în procesul realizării temelor pentru acasă; ei sunt informați în cadrul ședințelor cu privire la particularitățile de dezvoltare a copilului, organizarea procesului și mecanismelor de învățare, cerințele școlare, dezvoltarea managementului reacțiilor emoționale și al efortului depus în procesul realizării temelor pentru acasă;
- părinții beneficiază de consultanță, la necesitate, din partea cadrului didactic pentru a monitoriza zilnic activitatea de pregătire a temelor de către elev.
- informarea privind situația COVID -19 din școală și măsurile luate de școală pentru a reduce riscurile la care sunt expuși elevii;
- sfaturi privind bunele practici de sănătate și igienă; promovarea măsurilor zilnice de protecție, detalierea metodelor prin care poate fi oprită răspândirea COVID-19;
- informații despre mecanismele existente de comunicare a îngrijorărilor către personalul didactic, inclusiv posibilități de întâlniri în care părinții își pot exprima opiniile și prioritățile [5;7].

Reamintim că în scopul îmbunătățirii experienței de comunicare dintre copii, părinți și profesori, în Republica Moldova, în anul 2019 a fost creată platforma pe internet *Studii.md*, care își propune să substituie tradiționalele agende pe suport de hârtie. Platforma *Studii.md* este disponibilă online. Agenda electronică va asigura informarea operativă a părinților despre situația academică a elevului și va permite menținerea unui parteneriat efectiv cu școala pentru sporirea calității educației; dezvoltarea și plasarea conținuturilor digitale și a temelor pentru acasă în format electronic pentru a putea fi vizualizate de către elevi și părinți. Platforma *Studii.md* include următoarele componente: registru on-line cu reușita elevilor și subiectele disciplinelor; agenda cu teme pentru acasă; note și absențe; posibilitatea de a verifica în orice moment orarul disciplinelor în funcție de data și/sau ziua săptămânii; analiza reușitei școlare pentru o săptămână/lună/semestru sub forma unor rapoarte lizibile. Fiecare elev are o pagină proprie unde își poate urmări succesele [8].

Un studiu important și relevant realizat în țara noastră de către cercetătorul, P. Cerbușca, *Învățământul general în mod online: eficacitate și eficiență. Analiza a politicilor educaționale în condițiile stării de urgență (2020)* scoate în evidență opinii ale cadrelor didactice, părinților și elevilor cu privire la învățământul la distanță. Din perspectiva părinților (peste 22,5 mii de părinți chestionați) cele mai solicitate instrumente în învățarea de la distanță, folosite de copiii lor sunt: telefonul – 49%; Skype – 25%, Platforme online de tip Classroom și Zoom – 14%, Viber, Messenger – 4%, altele – 7%. (Acesta se explică că unii părinți nu cunosc

platformele educaționale, dar au scris pe cele pe care le cunosc ei și cred că copiii le folosesc acasă). 93% din părinți au considerat că este necesară interacțiunea online a copiilor cu profesorii în această perioadă. Despre timpul folosit pe parcursul zilei de către copii pentru îndeplinirea tuturor sarcinilor propuse de profesori, răspunsurile s-a repartizat astfel: o oră – 4,5%; 2ore – 26%; 3 ore – 29%; 4 și mai multe ore – 19%. Părinții au formulat și propuneri pentru cadrele didactice și manageri, printre care: ● mai puține teme și sarcini complicate și accent pe cele care dezvoltă creativitatea și ingeniozitatea copilului; ● instruirea mai bună a copiilor cu referire la platformele digitale folosite; ● mai multe lecții online, organizate de profesori; ● programul școlar este complicat/ sofisticat și trebuie simplificat; ● de pus accent pe mai multe aplicații practice; □ de dezvoltat abilitățile copiilor de a lucra în mod individual; ● profesorii să fie încadrați în formări interactiv și cu referire la utilizarea tehnicii și instrumentelor digitale [3].

Concluziile studiului dat au pus accent pe faptul că în pofida dificultăților întâmpinate în perioada pandemică părinții s-au implicat activ și i-au ajutat pe copii în procesul de învățare online au demonstrat responsabilitate și deschidere pentru comunicare eficientă, precum și oferirea de suport copiilor în caz de necesitate. Mulți din ei lucrând de acasă au avut posibilitatea să observe, să monitorizeze evoluția academică a copiilor. Fapt este că părinții au nevoie și ei să fie formați și să cunoască aspectele generale ale psihopedagogiei, de asemenea tehnologiile și strategiile educaționale pe care le utilizează copiii. Pentru ca procesul de învățare de la distanță să funcționeze mai bine, părinții au fost implicați de către cadrele didactice în anumite secvențe din timpul lecțiilor online, astfel îmbunătățind relația cu familia. Părinții au conștientizat importanța suportului emoțional, financiar și chiar educațional. Totodată o mare parte din părinți, care își vedeau copilul lor unici și aveau cerințe exagerate față de cadrele didactice, și-au dat seama cât de complicată este misiunea pedagogilor. Au înțeles că trebuie să se înarmeze cu răbdare, să pună accent nu atât pe cunoștințe, note sau calificative înalte, ci în primul rând pe siguranța copilului, pe sănătate și pe un echilibru emoțional asigurat atât în familie, cât și în societate, inclusiv la școală. Mulți părinți s-au implicat în activități prin sfaturi și suport tehnic, au inițiat jocuri de societate, au formulat sugestii constructive pentru starea de bine [3].

În cartea sa, *21 de lecții pentru secolul XXI*, savantul Yuval Noah Harari prezintă modul în care școlile continuă să se concentreze pe abilitățile academice tradiționale și pe învățarea la distanță, mai degrabă decât pe abilități precum gândirea critică și adaptabilitatea, care vor fi mai importante pentru o societate de viitor. Principalele probleme care vor fi discutate se vor concentra pe cele mai bune practici, care să încurajeze dezvoltarea de abilități de gândire critică, promovând în același timp libertatea individuală și responsabilitatea în crearea de comunități de învățare online [7].

Pentru majoritatea elevilor, interacțiunea și realizarea procesului de studiu de la distanță a fost un element firesc, deoarece au mai fost utilizate și anterior diverse instrumente și achiziții online. De asemenea elevii au demonstrat deschidere pentru acordarea de suport cadrelor didactice și părinților, interesul mare pentru succesul școlar, fiind deschiși spre modernizarea și îmbunătățirea procesului educațional de la distanță. Principalele activități desfășurate de elevi au fost: rezolvarea temelor pentru acasă în caiet, scanarea sau fotografierea și expedierea către profesor, lecții și activități online cu profesorii și emisiuni educaționale televizate, elaborarea de miniproiecte, rezolvarea testelor online etc. Fiecare elev avea posibilitatea să rezolve sarcinile didactice prin metoda sa, iar cadrele didactice apreciau nu atât răspunsul așteptat, ci încuraja răspunsul inovativ al subiectului, identificarea propriei căi de rezolvare a sarcinii. Crearea situațiilor problemă care incită elevul la căutare, la o muncă intelectuală intensă, îl mobilizează, îl angajează și îi dezvoltă capacitatea operațională în găsirea unor soluții cât mai eficiente. Reușita creării unor situații problemă cât mai atractive depinde de talentul și intuiția dascălului. Prin aplicarea mai multor metode interactive elevii își însușesc cu ușurință definiții, concepte, categorii gramaticale etc. Învățătorul trebuie să țină cont de particularitățile individuale ale elevilor săi, de posibilitățile pe care le oferă conținutul lecției, valorificarea potențialului creativ și cognitiv; motivația subiecților; dezvoltarea intelectuală a elevului prin implicarea acestuia în

procesul de rezolvare a diverse probleme de ordin științific. Anumiți factori de personalitate ca inhibiția, neîncrederea în sine, labilitatea emoțională, sociabilitatea redusă, etc. ar putea servi în calitate de elemente ce blochează o formare calitativă a gândirii științifice la elevi. În acest caz sunt binevenite exerciții ce ar permite elevilor să depășească anumite bariere psihologice (încredere în sine, comunicare, imagine de sine, motivație, creativitate), ei fiind susținuți de pedagogi și de părinți [1; 6].

Potrivit opiniilor elevilor învățarea în contextul pandemiei i-au determinat să muncească mai mult, spre deosebire de învățământul organizat în clasă; au dat dovadă de creativitate; au lecturat și s-au informat despre metodele de predare-învățare-evaluare; au comunicat mai mult și deschis cu părinții, profesorii, colegii, prietenii pentru un feedback constructiv; au dezvoltat competențe digitale, își structurează mai realist activitățile; selectează sau produc mini-clipuri, materiale PDF, studiază și accesează diverse motoare de căutare și platforme educaționale. Astfel, pentru dezvoltarea gândirii științifice la elevi se recomandă să se pună accent pe motivația înaltă și valorificarea inteligențelor lor; utilizarea instrumentelor digitale eficiente de învățare online și în perioada de postcriză; implicarea mai activă a părinților în acordarea unui suport logistic și material; studierea și valorificarea bunelor practici din țară și de peste hotare etc. [3]

În concluzie a acestui studiu menționăm că efectele crizei pandemice au fost resimțite profund de toate instituțiile societății. Mobilizarea mai largă a familiei în educația și instruirea copilului de la distanță a constituit o premisă esențială în consolidarea parteneriatului școală-familie; elevul, subiect al educației, a devenit un partener activ al profesorului. El este implicat activ în învățare, fapt ce va contribui substanțial la consolidarea autonomiei învățării, dezvoltarea abilităților de muncă independentă și de grup. Elevii și părinții s-au adaptat noilor situații de criză, au contribuit masiv la crearea condițiilor de învățare la distanță, școlii de acasă; au acceptat toate provocările cadrelor didactice, școlii, societății demonstrând înțelegere, sprijin reciproc și implicare activă.

BIBLIOGRAFIE

1. BOTNARIUC, Petre, CUCOȘ, Constantin, GLAVA, Cătălin, IANCU, E. Danilel. et al. *Școala online. Elemente pentru inovarea educației. Raport de cercetare evaluativă*. București: Editura Universității din București, 2020. 77 p. ISBN ONLINE 978-606-16-1164-5.
2. CEOBANU, Ciprian, CUCOȘ, Constantin, ISTRATE Olimpiuș, PÂNIȘOARA Ion-Ovidiu. *Educația digitală*. București: Editura Politom, 2020. 376 p. ISBN 978-973-46-8200-3.
3. CERBUȘCA, Pavel. *Învățământul general în mod online: eficacitate și eficiență. Analiză a politicilor educaționale în condițiile stării de urgență*. Chișinău, 2020. 55 p. [citat 09.06.2021]. Disponibil: https://www.soros.md/files/publications/documents/Studiu_partea%202_Cerbusca_Calitatea%20educatiei%202020-05-29.pdf
4. CUZNEȚOV, Larisa. *Parteneriatul și colaborarea școală-familie-comunitate. Educația de calitate a copiilor și părinților*. Chișinău: Primex com SRL, 2018. 188 p. ISBN 978-9975-110-93-8
5. *Cum poți susține copilul tău în contextul pandemiei Covid -19? Ghid pentru părinți*. [citat 01.06.2021] Disponibil: https://www.unicef.org/moldova/media/4156/file/ghid_pentru_parinti.pdf.
6. *Școala online – între necesitate și progres*. Revista Educație și noi orizonturi / NR. 2 / SEPTEMBRIE 2020 ISSN 2734 5491 [citat 05.06.2021] Disponibil: <https://academiaabc.ro/wp-content/uploads/2020/09/Scoala-online-%E2%80%93-intre-necesitate-si-progres.pdf>
7. <https://www.upit.ro/ro/upit-pentru-comunitate/educatia-fata-cu-provocarile-unei-situatii-exceptionale> [citat 13.06.2021]
8. www.studii.md [citat 13.06.2021]